

BIULETYN KOWIEŃSKI**W I L B I**

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3—3.

Nr.

Wilno, dnia 26 sierpnia 1952 r.

717.

T r e ś ć n u m e r u:**I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.**

Dział. Str.

1. "Socjaldemokratas" o wyroku haskim.-	I.	1.
2. "Lietuvos Zinios" o agitacji antylitewskiej w Prusach Wschodnich.-	"	"

K r o n i k a .

3. Z konferencji bałtyckiego związku nauczycieli.-	"	2.

**III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ
I ŻYCIE SPOŁECZNE.**

4. "Lietuvos Aidas" o uniwersytecie katolickim.-	III.	"

K r o n i k a .

5. Żydzi lektorzy na uniwersytecie katolickim.-	"	3.
6. Nowy związek.-	"	"
7. Nowe pismo.-	"	"

----080----

X

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

"Soojaldemokrata" o wyroku haskim.
"Socjaldemokrata" Nr.34.z 20.VIII.32 r.Art.p.t."W sprawie wyroku
Trybunału Haskiego". Streszczenie:

Wyrok Trybunału Haskiego w sprawie kłajpedzkiej wypadł niezwykle pomyślnie. Stało się tym razem to, co bywa z sądami bardzo rzadko. Trybunał Haski zadowolnik obie najbardziej zainteresowane w sprawie strony. Taki miasek należy uczynić, gdy się przeczyta ocenę wyroku z jednej strony w "Liet.Aidas", z drugiej zaś "Memeler Dampfboot". W obu tych ocenach jednak czuje się niezadowolnienie. Rzecz to zrozumiała. Zupelnego szczęścia w świecie wogóle niema.

Ostatnia sprawa kłajpedzka wypłynęła w Trybunale Haskim z dwóch zasadniczych przyczyn."Prawdziwi" kłajpedzianie, reprezentowani ideowo przez "Memeler Dampfboot", a faktycznie przez Dyrektorjat kłajpedzki dążą do tego, by Kłajpeda powróciła na łono Niemiec. Za czasów Boettchera dążyli oni do tego zbyt nieostrożnie. Członkowie Dyrektorjatu Boettchera utrzymując stosunki z rządem niemieckim i prowadząc z nim układy nie zdołali nawet tych swoich działań ukryć. Po dymisji Dyrektorjatu Boettchera i wykonaniu Dyrektorjatu Simaitisa p.Merkis za zgodą Simaitisa rozwiązał Sejmik kłajpedzki.

Trybunał Haski naprawił sytuację na obszarze Kłajpedy. Swym wyrokiem przypomniał on "prawdziwym" kłajpedzianom, że obszar Kłajpedy mimo swej autonomji jest częścią Litwy. W związku z tem Dyrektorjat kłajpedzki może samodzielnie zakabudować jedynie sprawy własne w granicach konwencji kłajpedzkiej. Nic ponadto. W związku z tem Trybunał Haski uznał winę Dyrektorjatu Boettchera, jak również uznał, że został on legalnie odsunięty od obowiązków, zaś p.Simaitisowi legalnie było powierzone utworzenie nowego Dyrektorjatu.

Z drugiej strony Trybunał Haski zdecydował, że p.Merkis opierając się na zgodzie p.Simaitisa, który jeszcze nie doszedł do władzy legalnie, rozwiązał Sejmik kłajpedzki nielegalnie i nowe wybory wyznaczył również nielegalnie.

Wyrok Trybunału Haskiego w wysokim stopniu wyjaśnił stosunki między Litwą a obszarem Kłajpedy. Ustalił on jakie prawa mają autonomiczne organy obszaru Kłajpedy oraz centralny rząd litewski.

Dopóki autonomiczne organy obszaru Kłajpedy troszczą się jedynie o własne miejscowe potrzeby w zakreslonych przez konwencję granicach, gubernator obszaru Kłajpedy, śledząc za działalnością tych organów niema prawa wtrącania się w ich sprawy i składania z urzędu Dyrektorjatu. Gubernator niema pozatem prawa rozwiązywać Sejmiku kłajpedzkiego, o ile na to nie wyrazi swej zgody sam Dyrektorjat. po uzyskaniu przynajmniej jednego votum zaufania w Sejmiku.

Gubernator jedynie wtedy może zawieszac uchwały Sejmiku lub składać z urzędu prezesa Dyrektorjatu, gdy działalność obu tych organów nędzie wyraźnie skierowana przeciwko głównym prawom litewskim do obszaru Kłajpedy, będzie szkodziła interesom litewskim lub naruszy międzynarodowe zobowiązania Litwy. Jednak i w takim wypadku, gdyby złożenie z urzędu prezesa Dyrektorjatu było nielegalne albo zmyślone, państwa-sygnatarjusze mogą znowu wytoczyć w Trybunale Haskim sprawę rządowi litewskiemu.

Trybunał Haski powiedział co należy do Litwy, a co do obszaru Kłajpedy. Cieszyć się trzeba, że obie strony są z wyroku zadowolone. Wyrok haski w całej pełni potwierdził autonomiczne prawa Kłajpedy, żądając jednocześnie od Kłajpedy politycznej lojalności względem Litwy. Wyrok haski powinienby ułatwić współzycie Litwy z warstwąmi obszaru Kłajpedy, które zechcą lojalnie się przytrzymywać konwencji kłajpedzkiej. Oczywiście z warunkiem, jeżeli i z drugiej strony, a mian. ze strony rządu litewskiego nie czyniłoby się nic takiego, co by utrudniało obywatelom Kłajpedy załatwianie własnych spraw. Lojalność za lojalność.

"Lietuvos Žinios" o agitacji antylitewskiej w Prusach Wschodnich."Lietuvos Žinios" Nr.192 z 24.VIII.32 r.Art. p.t."Dwa oblicza na targach królewieckich". Streszczenie:

W r.b. Niemcy rozreklamowali więcej niż kiedykolwiek targi królewieckie w państwach sąsiednich, zwłaszcza zaś w Litwie. Niemcom chodzi o zdobycie rynków zbytu dla swych towarów. Niemcom bardzo potrzebna jest Litwa, co do której Niemcy w związku ze zwiększeniem

się importu do Litwy z innych krajów. Mówcy na targach królewieckich podkreślali potrzebę zacieśnienia stosunków kulturalno-gospodarczych z sąsiadami wschodnimi. Złasko przyjazny gest pod adresem państw wschodnich uczynił min.Spraw Wewn. von Gayl, zapewniając, że Naród Niemiecki ciężko walczący o swój byt, pragnie utrzymać z sąsiadami wschodnimi przyjazne stosunki gospodarcze i polityczne. ze względu na właściwości narodowe.

Potem wszyskciem, co Litwie wypadło doznać od Niemców chociażby w ciągu ostatniego półrocza, bardzoby należało wątpić w tego rodzaju zapewnienia niemieckie, zwłaszcza co się tyczy szanowania innych narodów. Jakie wnioski mają Litwinicy z przemówienia von Gayl, skoro już w kilka minut po nim w tem samym miejscu prezes Izby Rolniczej w Prusach Wschodnich von Butler domagał się jak najrychlejszego zwrotu obszaru Klajpedy i innych oderwanych krajów, gdyż gospodarka niemiecka mogłaby odżyć dopiero wtedy, o ileby Niemcy terytorjalnie znów się rozwinęły. Niemcom braknie ziemi. Poza tem von Butler jest tym samym Butlerem, który przed kilku miesiącami domagał się zamknięcia granic i niewpuszczania do Prus Wschodnich żadnych produktów. Z pewnością von Butler nie zmienił swego stanowiska po dziś dzień.

Różne inne objawy, zauważone w tych dniach w Prusach Wschodnich nie pozwalają zbyt ufać w wielką przyjaźń niemiecką względem swych najbliższych sąsiadów. Nie pokojowość, a militarizm i szowinizm opanowują z dnia na dzień Prusy Wschodnie coraz bardziej. W najmniejszych miejscowościach przejawia się z wielką siłą nowy duch. Towarzystwa wojskowe organizują hakaśliwe wiece przeciwko uchwałom Trybunału Haskiego. W miastach i wsiach dbają nie tylko o kulturę fizyczną, ale o sporty wojskowe. Po wsiach krążą przedstawiciele różnych organizacyj narodowych, szerząc ideę wielkoniemiecką słowem i pieśnią i zakładając wszędzie swe oddziały. W ostatnich czasach nawet wojsko zaczęło brać czynny udział w demonstracjach nacjonalistycznych. Niedawno odbyła się np.demonstracja wojskowa w Tylży, połączona z wojskowymi zawodami hippicznymi. Jeden z obszarników wykrzyknął w pewnej chwili pod adresem zawodników "Auf nach Litauen /naprzód na Litwę/każdy dostanie po dwie butelki piwa ekstra". Część publiczności zareagowała na to rzesistemi oklaskami.

Tak wygląda prawdziwe oblicze niemieckie.

K r o n i k a .

Z konferencji bałtyckiego związku nauczycieli. "Liet.Žinios" /192/: 21 i 22 b.m. w Rydze odbyła się konferencja bałtyckiego związku nauczycieli. Związek istnieje już 10 lat. Konferencja przyjęła rezolucję, ażeby corocznie przed Wielkanocą w szkołach estońskich, litewskich i łotewskich organizowano odczyty dla uczniów o potrzebie zbliżenia państw nadbałtyckich.

Związek nauczycieli nadbałtyckich utrzymuje kontakt z międzynarodową federacją nauczycieli w Paryżu. Federacja ta liczy 624 tys.820 członków.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WENĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

"Lietuvos Aidas" o uniwersytecie katolickim. "Lietuvos Aidas" Nr.190 z 23.VIII.1932 r.Art.p.t."Z okazji otwarcia drugiego uniwersytetu w Kownie". Streszczenie:

Przed kilku dniami "Rytas" uroczwście ogłosił, że w tym miesiącu otwarty będzie uniwersytet katolicki. Wyznaczony już został rektor i dziekanowie wydziałów. Przy uniwersytecie będzie również Instytut Akcji Katolickiej. Jakie będą na uniwersytecie wydziały jeszcze nie powiedziano. Wspomniano tylko o wydziale handlowym. O ile się jednak mówi o uniwersytecie, to rzeczą zrozumiałą jest, że winne być przynajmniej 4 zasadnicze wydziały: teologiczny, filozoficzny, prawny i lekarski. Poza tem zapowiada się jeszcze stworzenie wydziału handlowego i Instytutu Akcji Katolickiej. O czem się będzie wykladało w Instytucie Akcji Katolickiej nie ogłoszono. Wogóle o istnieniu takiego zakładu naukowego dotychczas nie słyszano. Kto wie, czy Litwa nie będzie pierwszym krajem posiadającym tego rodzaju insty-

tucję. Prawdopodobnie w Instytucie Akcji Katolickiej będzie się wykladało tego samego, co w Seminarjum Duchownem i wdziale teologicznym uniwersytetu, a więc teologii, prawa kościelnego, mówienia kazań i innych wiadomości potrzebne księżom, względnie pełniącym ich obowiązki.

In. słowy Kowno będzie posiadało cztery niemal identyczne zakłady naukowe: Seminarjum Duchowne, wydział teologiczny uniwersytetu państwowego, wydział teologiczny uniwersytetu katolickiego i Instytut Akcji Katolickiej. Wszystkie one przeznaczone są do przygotowywania księży. Skoro się do tego doliczy seminarja duchowne, jakie mają powstać przy djecezjach, to okaże się, że Litwa miałaby aż 8 zakładów produkujących księży. Zachodzi kwestja, czy potrzeba aż tyle zakładów, by przygotować ok. tysiąca księży? Przecież każdy taki zakład wymaga wielu pieniędzy. Obecnie na całym świecie się oszczędza, czy więc nie jest luksusem utrzymywanie tylu zakładów?

Pozatem niewielkie Kowno będzie miało aż dwa uniwersytety, podczas, gdy nawet największe miasta, jak Londyn- Berlin i inne mają po jednym uniwersytecie. Czyby nie było już lepiej otworzyć uniwersytet chociażby w Kłajpedzie, usprawiedliwiając się chociażby tem, że się chce ją litewszczyć. Otwarcia drugiego uniwersytetu w Kownie niczem usprawiedliwić nie można. Założycielom drugiego uniwersytetu wystarcza, że głosowali za uniwersytetem pawasarininkowie i dewotki. Jednak te żywioły mogą z dużem powodzeniem głosować za tem, by uniwersytet był założony w każdej wsi kościelnej.

Założyciele powołują się też na autorytet Stolicy Apostolskiej, która zgodziła się na założenie uniwersytetu katolickiego. Rzecz prosta nic innego nie mogła Stolica Apostolska odpowiedzieć, jak tylko: "jeżeli macie chęci i pieniądze, to uniwersytet zakładajcie". Watykan nie mógł zakazać zakładania uniwersytetu katolickiego.

Miała Litwa "katolicką" szoninę, masło, ser, jaja. Obecnie będzie miała "katolicki" handel, fizykę, chemję. Pewne pismo oświadczyło, że nowy uniwersytet będzie prawdopodobnie zakładem produkującym dyplomy. Już dziś są na Litwie doktorowie podwójni i potrójni. Rychło doczeka Litwa doktorów pięciokrotnych. Jakaż z tego korzyść dla nauki? O ile krytykuje się często i to zupełnie skusznie uniwersytet państwowy, który skupił najlepsze siły naukowe, to co mówić o drugim uniwersytecie. Litwa niema dostatecznych środków ani ludzi dla jednego uniwersytetu, a jednak obecnie zaprojektowała aż dwa.

O celach i zadaniach nowego uniwersytetu można najlepiej wnioskować z jego władz. "Rytas" ogłosił, że rektorem uniwersytetu będzie biskup Reins, zaś do pomocy będzie miał dr. Karwelisa i ks. Usojusa. Nie słychać jakoś nic o zasługach tych ludzi w dziedzinie nauki, natomiast są oni znani, jako zaciekli politykierzy. Politykierstwo zaś trudno pogodzić z nauką.

Można sądzić więc z kierownictwa uniwersytetu katolickiego, że jest on przeznaczony nietyle dla nauki, ile dla politykierstwa i że głównym celem jego będzie przygotowywanie nietyle ludzi nauki, ile politykierów.

K r o n i k a .

Ż y d z i l e k t o r z y n a u n i w e r s y t e c i e k a t o l i c k i m . "Dzień Kow." /191/: Dziekan uniwersytetu katolickiego dr. Karwelis w wywiadzie z "Id. Stimme" o celach i zadaniach nowej uczelni oświadczył, że na wydział handlowy uniwersytetu zostaną zaproszeni jako lektorowie również Żydzi.

Dr. Karwelis spodziewa się, iż rząd uzna dyplomy uniwersytetu katolickiego i że nowa wysza uczelnia otrzyma wszystkie prawa, jakie przysługują szkołom wyższym.

N o w y z w i ą z e k . "Lietuvos Aidās" /19/: Kilku mieszkańców Kowna zamierza założyć związek płatników podatków. Statut związku jest już na ukończeniu. Wkrótce zostanie on zarejestrowany w urzędzie naczelnika powiatu.

N o w e p i s m o . "Liet. Aid." /190/: W Jeziorosach zaczęło wychodzić nowe pismo "Zarasų Kraštas" przeznaczone dla krzewienia litewskości w pow. jezioroskim, uciańskim i rakiskim.

